

MICHEL
BUSSI

Svetimas kūdikis

Lėktuvo katastrofa. Vienintelis išgyvenęs kūdikis.
Aštuoniolika metų slėpta tiesa.

Alma littera

1980 metų gruodžio 23 diena, 0 val. 33 min.

Oro laineris 5403 Stambulas–Paryžius prarado greitį. Kokį tūkstantį metrų beveik vertikaliai niro žemyn, kol vėl ėmė normaliai skristi. Tai tetruko mažiau nei dešimt sekundžių. Dauguma keleivių miegojo. Jie staiga išbudo pasijutę, lyg būtų užsnūdę mugės karuselės krėslė.

Trapų Izelės miegą staiga pertraukė riksmas, o ne lėktuvo krėščiojimai. Ji buvo pripratusi prie škvallų, prie oro duobių, nes jau kone treji metai skraidė aplink pasaulį Turkijos oro linijomis. Buvo jos pertrauka. Nemiegojo nė dvidešimties minučių. Vos pravėrė akis, prie jos pasilenkė budinti bendradarbė senoji Meliha, vilkinti palaidinę su priglundusia iškirpte.

– Izele! Izele! Pabusk! Karšta. Atrodo, lauke audra. Pasak vado, matomumas nulinis. Eisi į taką?

Izelė nutaisė atsainų patyrusios stiuardės veidą. Stiuardės, kuri dėl tokio menkniekio nepuola į paniką. Atsikėlė iš krėslėlo, pasitvarkė kostiumėlį, timptelėjo žemyn sijoną, užgesusiam ekrane priešais trumpai pasigrožėjo savo dailaus lyg turkiškos lėlės kūno atšvaitu ir žengė į dešinę taką.

Pabudę keleiviai neberėkė, tik žvelgė ne tiek sunerimusiomis, kiek nustebusiomis akimis. Lėktuvas toliau šoko tango. Ji ėjo pasilenkdama prie kiekvieno iš jų.

– Viskas gerai. Nesijaudinkit. Tiesiog skrendame per sniego audrą virš Juros. Mažiau nei po valandos būsime Paryžiuje.

Izelės šypsena nebuvo prisiverstinė. Jos mintys jau krypo Parvyžiaus link. Ji ten turėjo likti tris dienas, iki Kalėdų. Džiaugėsi kaip mergiūkštė, pagalvojusi, kad Prancūzijos sostinėje jos dėsis laisvomis stambulietėmis.

Izelė ramino visus: dešimtmetį berniuką, įsikibusį į močiutės ranką, paskui jauną vaikiną susiglamžiusiais marškiniais, su kuriuo rytoj mielai vėl būtų susitikusi Eliziejaus laukuose, paskui turkų užsmukusiu ant akių šydu, – be abejonės, staiga pažadinta dar nebuvo jo pasitaisiusi, – paskui susigūžusį senuką, kuris sunėręs ant kelių rankas maldaujamai žiūrėjo į ją...

– Viskas gerai. Užtikrinu jus.

Izelė ramiai ėjo tarpueiliu, tik staiga lėktuvas vėl pakrypo į šoną. Nuaidėjo keli riksmi. Jaunas vyrukas, sėdįs Izelei iš dešinės, abiem rankom laikantis grotuvą, dirbtinai linksmu veidu sušuko:

– O kada darys kilpą?

Į tai keli žmonės nedrąsiai nusijuokė, bet jų juoką nustelbė kūdikio verksmas. Vaikas gulėjo krepšyje tiesiai prieš Izelę. Stiuardėsės žvilgsnis įsmigo į vos kelių mėnesių mergaitę balta suknyte su oranžinėmis gėlėmis ir nedažytos vilnos žakardiniu megztuku.

– Ne, ponija, – įsikišo Izelė. – Ne.

Motina, sėdinti šalia kūdikio, bandė atsisegti diržą, kad galėtų pasilenkti prie mergytės.

– Ne, ponija, – neatlyžo Izelė. – Jūs turite likti prisisegusi. Tai įsakymas. Tai...

Motina net neatsisuko, juoba nepasivargino atsakyti stiuardesei. Jos ilgi palaidi plaukai krito į pintinę. Kūdikis pravirko dar smarkiau.

Izelė dvejojo nežinodama, kaip pasielgti, priėjo arčiau.

Lėktuvas vėl prarado greitį. Trys sekundės, galbūt vėl tūkstantis metrų. Pasigirdo keli trumpi riksmi, bet dauguma keleivių tylėjo. Be žado. Suvokę, jog tokio smygio priežastis jau nebe paprastas žiemos vėjo gūsis. Nuo šio krestelėjimo Izelė griuvo ant šono, dešine alkūne įspausdama grotuvą jo savininkui į krūtinę. Vaiki-

nui užėmė kvapą. Negaišdama laiko atsiprašymams, Izelė atsistojo. Tiesiai priešais ją trijų mėnesių mergytė vis dar verkė. Motina vėl pasilenkė prie jos, stengdamasi atsegti vaiko saugos diržą...

– Ne, ponია! Ne...

Izelė supyko. Mašinaliai truktelėjo žemyn pasikėlusį virš nubėgusios kojinių sijoną. Kokia kankynė! Ji tikrai nusipelnė tų maionių trijų dienų ir dviejų naktų Paryžiuje!

Tada viskas įvyko labai greitai.

Trumpą akimirką Izelei pasirodė, jog kažkur lėktuve, kiek toliau po kairei, lyg aidas nuskambėjo kito kūdikio verksmas. Virpantis vyruko su grotuvu delnas palietė pilku nailonu aptemptus jos klubus. Senas turkas viena ranka apglėbė šyduotos žmonos petį, o kitą maldaujamai ištiesė į Izelę. Motina priešais Izelę, jau atsistojusi ir atsegusi dukrytės saugos diržus, ketino paimti ją iš krepšio.

Tai buvo paskutiniai vaizdai prieš susidūrimą, prieš lėktuvui įsirėžiant į kalną.

Smūgis nusviedė Izelę už dešimties metrų, prie avarinių durų. Abi jos žavios, lieknos, juodom kojinių aptemptos kojos susivijo kaip plastikinės lėlės kojytės, išsukiotos žiaurios mergaitės rankų; maža krūtinė buvo pritrėkšta prie skardos; kairysis smilkinys trenkėsi į durų kampa.

Izelė užsimušė iškart. Ir tai buvo didžiausia sėkmė.

Ji nematė, kaip užgeso šviesos. Nematė, kaip lėktuvas lankstosi it paprasčiausia sodos vandens skardinė, šluodamas girios medžius, kurie, rodės, aukojasi vienas po kito, kad sustabdytų beprotišką lainerio skrydį.

Kai pagaliau viskas sustojo, ji neužuodė sklindančio degalų kvapo. Nepajuto jokio skausmo, kai sprogimas sudraskė jos kūną kaip ir tų arčiausiai jos buvusių dvidešimt trijų keleivių.

Ji nesuriko, kai liepsnos apėmė kabiną, užspeisdamos šimtą keturiasdešimt penkis išlikusius gyvus keleivius.

1

1998 metų rugsėjo 29 diena, 23 val. 40 min.

Nuo šiol jūs žinosite viską.

Krediulis Gran Diukas pakėlė rašiklį, ir jo žvilgsnis įsmigo tiesiai į skaidrų didžiulio vivariumo vandenį. Akys kelias akimirkas sekė beviltišką laumžirgio skrydį – tas laumžirgis mažiau nei prieš tris savaites jam kainavo apie du tūkstančius penkis šimtus frankų. Reta rūšis, vienas iš didžiausių pasaulyje, tiksliai priešistorinio protėvio kopija. Ilgakūnis laumžirgis blaškėsi nuo vieno stiklo prie kito pašėlusiam keliadešimties kitų laumžirgių spiečiuje. Kaliniai. Įvilioti į spąstus.

Visi jie jautėsi mirštantys.

Rašiklis vėl nusileido ant lapo. Krediulio Gran Diuko ranka nervingai sujudėjo.

Šiame sąsiuvinyje surašiau visas nuorodas, visus pėdsakus, visas prielaidas. Aštuoniolikos metų tyrimo duomenis. Toje šimtinėje puslapių viskas paminėta. Jei juos atidžiai skaitėte, žinote tiek pat, kiek ir aš. Gal jūs būsite išvalgesni? Gal pasuksite tokia kryptimi, kurią aš laikiau neverta dėmesio? Gal rasite raktą, jeigu išvis jo esama? Galbūt...

Kodėl gi ne?

O man – baigta.

Rašiklis pakilo kelis milimetrus nuo popieriaus ir sudrebėjo. Mėlynos Krediulio Gran Diuko akys vėl ėmė klaidžioti po lygų vivariumo stiklą, paskui nuslydo link židinio, kur ilgi liepsnos lie-

žuviai laižė laikraščių, popierių, kartoninių archyvo dėžių maišaliene, kol galiausiai apsistojo ties sąsiuvinium. Suskrebeno rašiklis.

Perdėčiau sakydamas, kad nesigailiu ir nejaučiu sąžinės priekaištų, bet padariau viską kaip galėdamas geriau.

Krediulis Gran Diukas kelias ilgas sekundes stebeilijo į šią paskutinę frazę, paskui lėtai užvertė žalsvą sąsiuvinį.

Padariau viską kaip galėdamas geriau, pakartojo sau, galų gale patenkintas išvada.

23 val. 43 min.

Padėjo rašiklį į puodelį priešais save, nuplėšė rašomojo stalo dešinėje pusėje gulintį geltoną *Post-it* lapelį ir prilipdė ant sąsiuvinio viršelio. Ranka vėl siektelėjo pieštukinės. Ištraukė žymeklį ir ant popieriaus lopinėlio plačiai brūkštelėjo: *Lili*. Atstūmė sąsiuvinį iki stalo krašto ir atsistojo.

Gran Diuko žvilgsnis kelias akimirkas užtruko prie rašomojo stalo: ant jo blizgėjo varinė lentelė. Gran Diukas su pašaipa perskaitė: *Krediulis Gran Diukas, privatus detektyvas*. Nusišypsojo iliuzijų neturinčio žmogaus šypsena. Jau seniai visi jį vadino Gran Diuku, daugiau niekas nebeminėjo juokingo jo vardo*. Daugiau niekas, išskyrus galbūt Emili ir Marką Vitralius. Be to, tai buvo anksčiau, kai jie buvo mažesni. Nuo to laiko prabėgo amžinybė.

Gran Diukas nužingsniavo į virtuvę. Metė paskutinį žvilgsnį į pilką nerūdijančio plieno kriauklę, į baltas aštuonkampes plyteles, uždarytas šviesaus medžio lentynas. Viskas buvo tiksliai savo vietoje, nušveista, sutvarkyta; bet koks ankstesnio gyvenimo pėdsakas buvo kruopščiai nutrintas kaip nuomotame bute, kurį reikia gražinti savininkui. Gran Diukas buvo pedantiškas iki galo, iki paskutinio atodūσιο. Jis tai žinojo. Ir tai daug ką paaiškino. Iš tikrųjų viską.

* Krediulis – patiklus, lengvatikis (*pranc.*). Visos pastabos vertėjos.

Apsigręžęs jis žengė prie židinio, priėjo taip arti, jog beveik pajuto, kaip karštis nutvilkė rankas. Pasilenkė ir į ugnį įmetė dvi archyvo dėžes. Atsitraukė saugodamasis kibirkščių spiečiaus.

Aklavietė...

Jis skyrė daugybę valandų, kad iki galo iširtų menkiausių šios bylos smulkmeną... Visos tos nuorodos, pastabos, paieškos dabar nyko dūmuose. Tyrimo pėdsakai dingo vos per kelias valandas.

Aštuoniolika metų dirbta tuščiai.

Kokia ironija...

Visas jo gyvenimas susivedė į šią autodafė, kurios liudytojas buvo jis vienas.

23 val. 49 min.

Po keturiolikos minučių Lili sukaktų aštuoniolika metų, bent jau oficialiai... Kas ji buvo? Jis niekada to tikrai nežinojo. Viena iš dviejų, kaip ir pirmą dieną. Skaičius ar herbas.

Liza Roza ar Emili?

Jam nepavyko. Matilda de Karvil veltui išleido begalę pinigų, aštuoniolika metų mokėdama jam atlyginimą...

Gran Diukas priėjo prie rašomojo stalo ir įsipylė dar vieną taurę geltonojo vyno. Išlaikytas penkiolika metų, Monikos Ženevė *réserve spéciale*, – galiausiai tai vienintelis malonus šio tyrimo prisiminimas, ko gero. Jis nusišypsojo keldamas taurę prie lūpų. Visai nebuvo panašus į seno alkoholiko detektyvo karikatūrą, veikiau panėšėjo į tokį, kuris taupiai, tik svarbiomis progomis ima vyną iš savo rūšio. Šį vakarą tokia proga buvo Lili gimtadienis. Ir, šiaip ar taip, paskutinės jo gyvenimo minutės.

Detektyvas vienu mauku ištuštino geltonojo vyno taurę.

Tai buvo vienas iš tų retų pojūčių, kurio jis gailėtusi: neperteikiamas šio vyno skonis pasklido po visą kūną, degindamas pa-

laimingu skausmu, priversdamas bemat užmiršti šį apsidėimą, šią neįmenamą mįslę, kuriai jis paskyrė savo gyvenimą.

Gran Diukas pastatė taurę ant rašomojo stalo ir perkėlė į kitą vietą žalsvą sąsiuvinį, dvejodamas, ar atsiversti jį paskutinį kartą. Žiūrėjo į geltoną *Post-it* lapelį, į užrašą *Lili*.

Jis paliktų šiuos užrašus, tą šimtą lapų, primargintų paskutinėmis dienomis... Lili, Markui, Matildai de Karvil, Nikolei Vitral, policininkams, advokatams, – kiekvienam, kas tikrai panorėtų nerti į šią bedugnę...

Užburiantis skaitymas, be jokios abejonės. Tikras šedevras, užimantis kvapą detektyvinis tyrimas... Visko čia buvo...

Išskyrus pabaigą...

Jis parašė detektyvinį romaną, iš kurio tarsi kažkas išplėšė paskutinį puslapį, trilerį, kurio penkias paskutines eilutes tarsi kažkas ištrynė.

Apgaulė...

Be abejo, būsimieji skaitytojai laikys save gudresniais už jį, atkakliai ieškos... ir manys radę sprendimą.

Pagaliau, jis irgi taip manė... Visada buvo įsitikinęs, kad yra įrodymas, kad tą lygtį galima išspręsti, kad jis kažką praleido. Įspūdis, vien įspūdis, bet toks neišdildomas... Tas tikrumas leido jam gyventi iki šios datos, iki šiandien, kai po dešimties minučių Lili sukaks aštuoniolika metų... Galbūt šią iliuziją palaikė tik jo pasąmonė, kad jis visiškai nenusiviltų, – būtų buvę per žiauru visus tuos metus ieškoti rakto neišsprendžiamai problemai...

Padariau viską kaip galėdamas geriau, vėl perskaitė detektyvas. Kita su juo dabar jau nebebuvo susiję.

Gran Diukas paskutinį kartą apmetė akimis kambarį. Norėjo nunešti tuščią butelį ir nešvarią taurę, bet susilaikė ir vėl nusišypsojo sau pačiam. Policininkams ir teismo gydytojams, kurie po kelių valandų pasilenks prie jo kūno, nerūpės neiššluostyta taurė. Jo kraujas ir smegenys paliks lipnų klaną ant šio raudonmedžio rašomojo stalo ir vaškuoto parketo. Viską sugadins. Jeigu tik iškart bus pastebėta, kad jis dingio, bet greičiausiai (šiaip ar taip,

kas gi galėtų jo pasigesti?) kaimynai pajus jo lavono dvoką, nes gendančiu kūnu pradės vaišintis vabzdžiai nekrofagai, ropinėdami ekskrementuose.

Dar viena priežastis, pagalvojo Gran Diukas.

Jis pasilenkė ir įmetė į židinių liepsnų išvengusį gabalėlį kartono.

Paskutinis jo aristokratiškumo ženklas.

Iš lėto Gran Diukas pasuko prie raudonmedžio sekretero, stovinčio priešingame nei židiny s kambario kampe. Atidarė vidurinę stalčių, išėmė iš odinio dėklo revolverį „Mateba“, kurio pilkas metalas blizgėjo šviesoje, tarsi būtų naujas. Detektyvas įkišo ranką giliau į stalčių ir ištraukė tris kulkas. 38 milimetrų.

Gran Diukas nusišypsojo. Įgudusiu judesiu papurtė būgnelį ir vidun atsargiai įstūmė kulkas.

Pakako vienos, net jeigu būtų buvęs pusėtinai girtas, drebėjęs ar dvejojęs. Tačiau, be jokios abejonės, jam pavyks pridėti vamzdį prie smilkinio, tvirtai jį laikyti ir nuspausti gaiduką.

Negalėjo nepasisiekti, net su 0,72 promilėm vyno kraujyje.

Jis padėjo revolverį ant rašomojo stalo, atitraukė stalčių iš kairės ir išėmė laikraščio „L'Est républicain“* numerį, labai seną, pageltusį. Jau daugelį mėnesių jis galvojo apie šią makabrišką mizansceną, apie šį simbolinį ritualą, kuris turėjo jam padėti viską baigti, galutinai išskristi virš labirinto.

23 val. 54 min.

Židinyje ryjami liepsnų raitėsi keli paskutiniai lapai. Detektyvo žvilgsnis nukrypo į vivariumą, iš kur sklido gedulingas laumžirgių dūzgesys. Elektros tiekimas prieš pusvalandį buvo išjungtas. Be deguonies, be maisto laumžirgiai savaitės neišgyvens... Vis dėlto jis buvo išleidęs milžinišką sumą įsigyti rečiausioms,

* „Respublikoniškieji Rytai“ (*pranc.*).

seniausioms rūšims. Metų metus leisdavo valandas vivariumui prižiūrėti, rūpindavosi pamaitinti globotinius visokiausių rūšių mažyčiais vabzdžiais, juos sustiprinti, suporuoti, saugoti, susiruošęs išvykti samdydavo specializuotos įmonės darbuotojus.

Visos šios pastangos tam, kad juos paliktų numirti. Jus taip pat...

„Galų gale tai malonu, – pagalvojo Gran Diukas, – šitaip nulėmti kito gyvenimą ir mirtį, globoti, kad geriau pasmerktum, suteikti viltį, kad geriau paaukotum. Žaisti su likimu tarsi kokiam gudriam ir nenuspėjamam dievui... Galiausiai gera būti tokiu žiauriu dievu, kuris ir pats tapo auka...“

Krediulis Gran Diukas atsisėdo ant kėdės prie rašomojo stalo, vėl nejučia pastūmė žalsvą sąsiuvinį arčiau krašto, tarsi bijodamas, kad kraujo lašai jo nesuteptų.

Tiesiai priešais save ant rašomojo stalo atskleidė „L'Est républicain“. Išleista 1980 metų gruodžio 23 dieną. Dar sykių perskaitė laikraščio straipsnį „Baisiojo kalno stebuklas“.

Antraštė užėmė visą pirmą laikraščio puslapį. Po ja gana neryškioje nuotraukoje buvo matyti sudužusio lėktuvo siluetas, išrauti medžiai, sniegas, nutryptas gelbėtojų batų. Po nuotrauka keliomis eilutėmis buvo smulkiau aprašyta katastrofa:

Oro laineris 5403 Stambulas–Paryžius tragiškai rėžėsi į Baisiojo kalno šlaitą prie Prancūzijos ir Šveicarijos sienos naktį iš 1980 metų gruodžio 22 dienos į 23-iąją. Iš šimto šešiasdešimt devynių keleivių ir įgulos narių šimtas šešiasdešimt aštuoni žuvo iš karto arba sudegė liepsnose. Stebuklingai išsigelbėjo tik vienas trijų mėnesių kūdikis, per įvykį išsviestas lauk, dar neužsidegus piloto kabinai.

Gran Diukas pakėlė akis. Jis mirs truputį palinkęs į priekį, iššovęs kulką į galvą. Nugrius ant šio laikraščio pirmojo puslapio. Jo kraujas nudažys prieš aštuoniolika metų įvykusios tragedijos nuotrauką ir susimaišys su šimto šešiasdešimt aštuonių aukų krauju. Jį šitaip ras po kelių dienų, po kelių savaitių. Niekas jo nesigailės... Juoba Karviliai... Vitraliai, šie galbūt truputį nuliūs... Emili, Markas. Ypač Nikolė.

Viršūnė, aukščiausia ironija.

Jį ras ir ši sąsiuvinį atiduos Lili, – jo trumpo gyvenimo knygą. Jo testamentą.

Gran Diukas beveik išdidžiai paskutinį kartą pažvelgė į savo atspindį varinėje plokštelėje. Viską susumavus, tai graži pabaiga, daug gražesnė nei visa kita.

Jis turėjo savo šansą, tai mažiausia, ką galima pasakyti: aštuoniolika metų tyrimo...

23 val. 57 min.

Laikas.

Jis gražiai padėjo tiesiai prieš save „L'Est républicain“ numerį, stumtelėjo į priekį kėdę, drėgna sauja tvirtai sugniaužė revolverio rankeną.

Jo ranka iš lėto pakilo.

Kai šaltas vamzdis prisilietė prie smilkinio, nejučia krūptelėjo. Bet jis buvo pasiruošęs. Jam padės alkoholis.

Pamėgino pasinerti į tuštumą, negalvoti apie kulką, kuri buvo per keletą centimetrų nuo jo smegenų ir kuri turėjo tuoj peršauti kaukolę...

Apie nieką negalvoti, sutelkti dėmesį į nebūtį.

Jo smilius susilenkė ant gaiduko. Tereikia paspausti, ir viskas bus baigta.

Užmerkti akis ar atsimerkti?

Nuo kaktos nulašėjo prakaito lašas ir nukrito ant laikraščio.

Užsimerkti ir baigti.

Jo kūnas palinko, akys įsmigo į laikraštį, gulintį per dvidešimt centimetrų nuo jo. Paskutinį kartą pažvelgė į sudegusią piloto kabina nuotraukoje, į gaisrininką prie Monbeljaro ligoninės, švelniai laikantį pamėlusį kūnelį. Stebuklingas kūdikis.

Smilius ant gaiduko sutvirtėjo.

23 val. 58 min.

Detektyvo akys nusileido dar žemiau, dabar jau tuščios, klydinėjančios tarp seno dienraščio pirmojo puslapio juodų raidžių. Kulka tuojau be jokio pasipriešinimo pramuš smilkinį. Tereikia labiau sulenkti pirštą, vos vos, keletą milimetrų. Jo žvilgsnis sustingo, tarsi paniręs į begalybę; juodi spaustuvės dažai laikraštyje pasidarė ryškesni, kaip žiūrint pro vaizdo kameros objektyvą – paskutinį langą į pasaulį, prieš viskam panyrant į rūką.

Smilius. Gaidukas.

Plačiai išplėstos akys.

Gran Diuką trenkė it elektros išškrova – taip staiga ir smarkiai jį nusmelkė neįsivaizduojamas dalykas.

Tai, ką matė jo akys, buvo neįmanoma. Jis tai žinojo!

Pirštas bent kiek atsipalaidavo.

Gran Diukas iš pradžių pamanė, kad tai iliuzija, haliucinacija, sukelta neišvengiamos mirties, jo smegenų sugalvotas gynybos mechanizmas...

Ne!

Tai, ką jis matė, tai, ką skaitė šiame laikraštyje, buvo labai tikra. Laiko nugeltinta, truputį aptrinta, tačiau neabejotina.

Viskas buvo čia.

Detektyvo protas sujudo, per metų metus jis buvo sukūręs tiek hipotezių, šimtais, bet dabar turėjo išeities tašką, tereikėjo patraukti už siūlo, ir viskas atsiriš su trikdančiu paprastumu.

Viskas buvo aišku, akivaizdu...

Jis nejučia nuleido ginklą ir nusikvatojo it pamišėlis.

Pasižiūrėjo į sieninį laikrodį.

23 val. 59 min.

Dar vis negalėjo patikėti tuo, ką matė. Jam virpėjo rankos. Smarkus drebulys nuvilnijo nuo pakaušio iki stuburgalio.

Jam pasisėkė!

Sprendimas nuo pat pradžių buvo čia, šiame laikraštyje, pirmame jo puslapyje. Kantriai laukė: tuo laiku, prieš aštuoniolika metų, jo rasti tikrai nebuvo galima. Visi šį laikraštį skaitė, smulkiai aptarinėjo, tūkstančius kartų tyrinėjo, ir vis dėlto niekas 1980-aisiais ir visais paskesniais metais negalėjo atspėti.

Sprendimas siūlyte siūlėsi... Bet su viena sąlyga.

Vienintele sąlyga. Visiškai beprotiška sąlyga.

Atskleisti laikraštį po aštuoniolikos metų!